

ARKEOLOGISK
RAPPORT 1993:19

SMÅLANDS MUSEUM
Uppdragsverksamheten

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING
VÄXJÖ DOMKYRKA
VÄXJÖ KOMMUN
KRONOBERGS LÄN

Ann-Marie Nordman

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

INLEDNING

Den 29 mars 1993 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning inom fornlämning 170 i Växjö stad intill Växjö domkyrka. Undersökningen föranleddes av nyöppning av igenlagd portal i domkyrkans nordvästra travé. Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var Växjö Domkyrkoförsamling. Ansvariga för undersökning och rapportarbete var antikvarie Ann-Marie Nordman, Jönköpings läns museum.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Undersökningens målsättning var att kontrollera om äldre byggnadslämningar eller gravar berördes av exploateringen.

Undersökningen omfattade grävning inom en 3 x 3 m stor yta intill kyrkans nordvägg (se planritning). Schaktdjupet var 0,8 m vilket motsvarade exploateringsdjupet. Massorna handgrävdes lagervis.

HISTORIK

De äldsta delarna av domkyrkan har daterats till 1100-talet. Den igenlagda portalen i norra fasadens västra travé ledde ursprungligen till ett ca 10 x 7 m stort vapenhus, byggd under 1400-talet. Efter en brand under 1570-talet revs vapenhuset men portalen lämnades kvar. Först vid C G Brunius renovering av kyrkan under 1850-talet murades portalen igen. Runt kyrkan fanns en kyrkogård fram till början av 1800-talet.

Undersökningsytan omfattade 9 m² utanför portalen och låg därmed innanför det rivna vapenhusets murar.

UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Under ett 0,1 m tjockt växtlager (se profilritning) framkom ett omrört sandigt myllager blandat med tegelkross och murbruk (lager 3). I detta lager fanns även enstaka ben efter människa. Lagret var 0,3 - 0,5 m tjockt. Intill kyrkans grundmur fanns ett 0,7 m tjockt omrört lager (lager 5) och i botten fanns ett dräneringsrör av tegel. Under lager 3 fanns ett 0,5 m tjockt lager som bestod av gråsvart sandblandad mylla med inslag av kalkbruk och tegel (lager 2). Under lager 2 fanns steril sand/grus. Steril nivå fanns 0,8-0,9 m under nuvarande marknivå.

I schaktets västra del framkom ett antal stenar (se schaktplan), största mått 0,3-0,8 m, vilka bildade en kallmurad grundmur i minst två skift med nord-sydlig orientering. Topp- och bottennivåerna för stenvuren var 0,35 resp 0,75 m under markytan.

I höjd med stenvurens bottennivå framkom tre begravningar. Endast skeletten kunde urskiljas i den gråsvarta myllan. Två av skeletten låg med huvuden intill ovannämnda stenvur. Kranerna på respektive individ var flyttade något åt öst för att få plats med muren. Det norra skelettets huvud låg delvis under en av murstenarna. Båda hade armarna rakt utmed sidorna. Det tredje skelettet framkom i schaktets nordöstra hörn och endast kranium och högra

överarmsben var synliga. Skeletten grävdes inte fram eftersom de låg under den lägsta exploateringsnivån.

TOLKNING

Den kallmurade nordsydliga muren i schaktets västra del är identisk med muren som påträffades i samband med kyrkans restaurering 1957-60 (Gustafsson & Ullén, 1970; plansch VII). I Gustafssons redovisning över restaureringen har man inte tolkat muren på något sätt. Troligtvis har muren samband med portalen efter branden på 1570-talet och före igenmurning på 1850-talet.

Begravningarna i schaktet är medeltida. Begravningsdjupet och armställningarna tyder på en datering till tiden innan vapenhuset byggdes på 1400-talet. Enligt Lars Redin (1976) är rak armställning den äldsta och kan dateras till högmedeltid. I sin avhandling från 1976 har Redin delat ett medeltida kyrkogårdsmaterial från Skanör i fyra grupper, A-D, utifrån individernas armställning. Grupp A bestod av individer vars båda armar var placerade parallellt med kroppen. De övriga grupperna bestod av individer med mer eller mindre böjda underarmar. Grupp A bestod av stratigrafiskt äldsta gravar daterade till 1200-talet.

LITTERATURLISTA

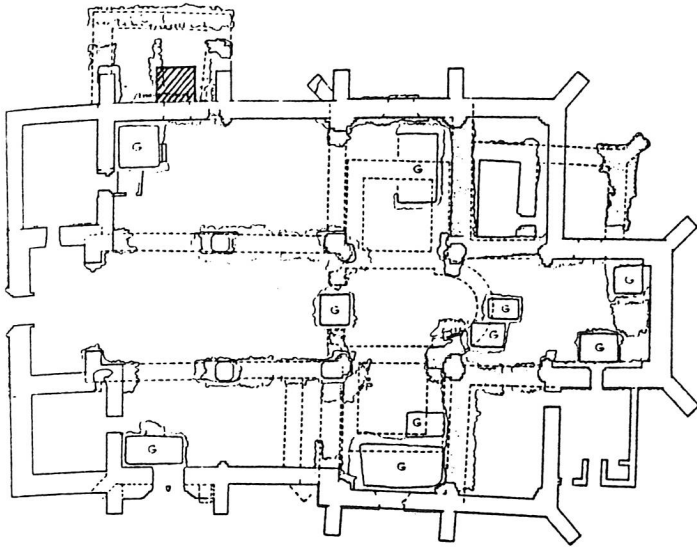
Gustafsson, E & Ullén, M. 1970. Växjö domkyrka. Sveriges kyrkor, Småland. Band IV, häfte 1. Stockholm.

Redin, L. 1976. Lagmanshejdan. Ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 4°. Nr 10. Lund.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

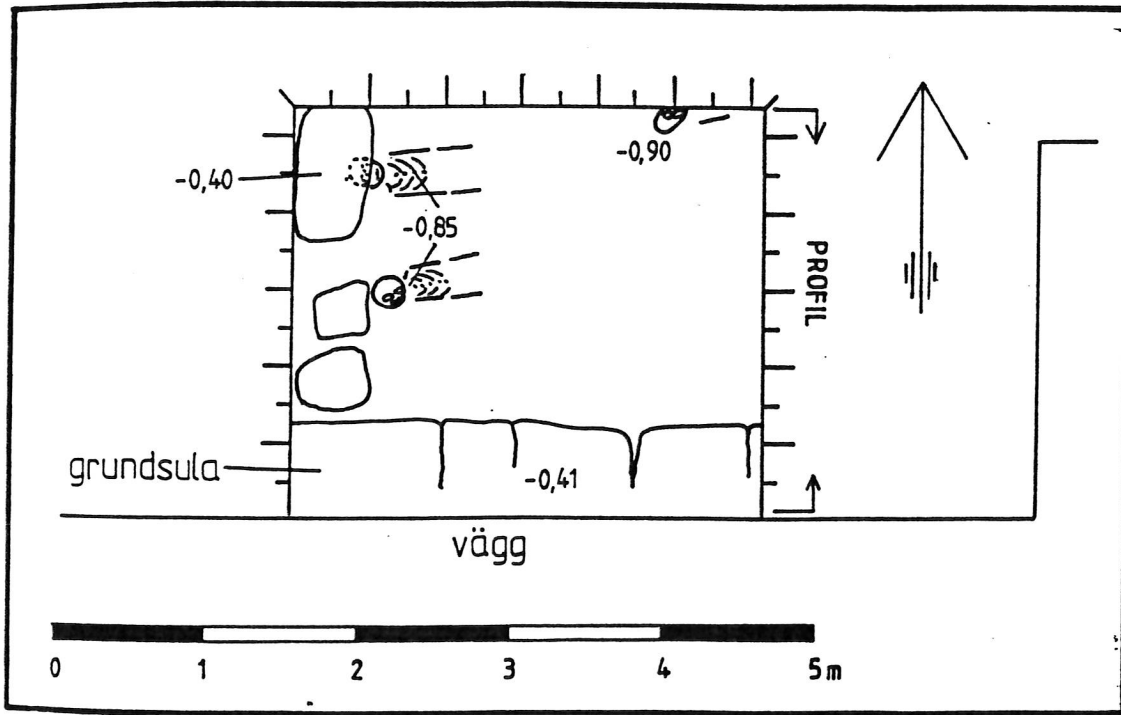
Länsstyrelsens dnr;	220-2064-93
Undersökningstid;	1993-03-29
Arkeologisk personal;	Ann-Marie Nordman
Arkeologtimmar;	8
Grovarbetstimmar;	16

Dokumentationsmaterialet förvaras på Jönköpings läns museum, dnr 180/93.

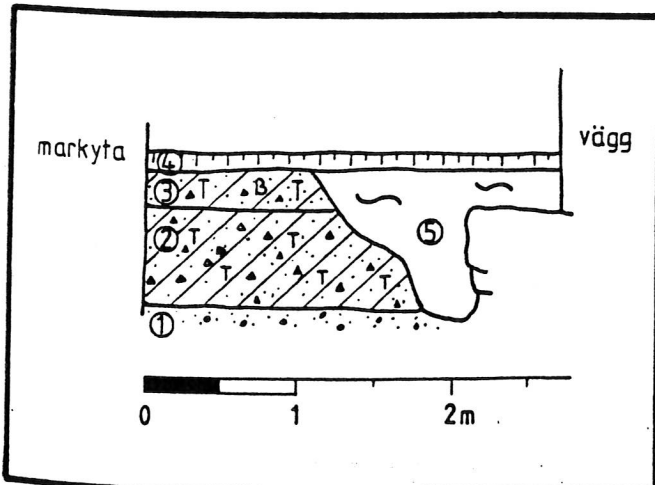
Plan över kyrkan med inlagda grundmurar, gravar och murskarvar. Murrester och grundsulor inprickade (efter Sveriges kyrkor, Småland. Band IV:1). Undersökningsområdet snedskafferat.

n lägsta
en som
plansch
got sätt.
urning
r på en
) är rak
r Redin
vidernas
llt med
rarmar.

, häfte
r. Acta

Schaktplan. Nivåerna har mätts från markytan.

Profil mot öst.

Lagerbeskrivning:

1. Sand och grus. Steril nivå.
2. Sandig mylla med inslag av tegel och bruk.
3. Sandig mylla, tegel, bruk och ben.
4. Växtlager.
5. Störning, nedgrävning till dränering